

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»



КАФЕДРА МІЖНАРОДНОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО
ПРАВА

**«ПРАВА ЛЮДИНИ В ПЕРІОД
ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ»**

Збірник матеріалів Міжнародної науково-
практичної конференції
(м. Одеса, 1 листопада 2024 року)

2024

УДК
341.231.14:355.271(062.552) П68

*Друкується за наказом ректора Національного університету
 «Одеська юридична академія» О. В. Тодошчака
 (наказ № 3177-44 від 08.10.2024 р.)*

Відповідальний редактор – президент Національного університету «Одеська юридична академія», академік НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України **Ківалов С.В.**
Заступник відповідального редактора – проректор з наукової роботи Національного університету «Одеська юридична академія», доктор юридичних наук, професор, професор кафедри міжнародного та європейського права, Заслужений юрист України **Аракелян М.Р.**

Укладачі:

Бехруз Хашматулла Набісвич – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;
Мануїлова Катерина Вікторівна – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;
Грушко Мальвіна Валеріївна – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;
Гребенюк Дмитро Олегович – PhD, асистент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія».

Матеріали видано в авторській редакції. Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції, їх наукові керівники, які рекомендували матеріали до друку.

Адреса редколегії:

Національний університет «Одеська юридична академія», кафедра міжнародного та європейського права, м. Одеса, 65009, вул. Фонтанська дорога, 23. Тел. +38(048)719 8685

«Права людини в період збройних конфліктів»: Міжнародна науково-практична конференція, присвячена 75-річчю прийняття Женевських конвенцій про захист жертв війни 1949 року та Міжнародному дню прав людини. 1 листопада 2024 р., м. Одеса: збірник матеріалів конференції. Одеса. 2024. 539 с.

© НУ «Одеська юридична академія», 2024

© Кафедра міжнародного та європейського права НУ «ОЮА»

Федорова Тетяна Сергіївна

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри
міжнародного та європейського права
Національного університету «Одеська юридична
академія»*

Линюк Андрій Ігорович

*здобувач вищої освіти Національного
університету «Одеська юридична академія»*

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ЩОДО ДОСТУПУ ДО ПРАВОСУДДЯ ДЛЯ ЛЮДЕЙ ІЗ ІНВАЛІДНІСТЮ: БАР'ЄРИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Актуальність теми зумовлена необхідністю забезпечення рівного доступу до правосуддя для всіх громадян, незалежно від фізичних чи інших обмежень. Люди з інвалідністю часто стикаються з численними бар'єрами, які ускладнюють їх участь у юридичних процесах, зокрема відсутність адаптованих приміщень, недостатня інформація про їхні права та можливості, а також соціальні стереотипи, які обмежують їхню активність. В умовах глобалізації та інтеграції, вивчення міжнародного досвіду у цій сфері стає важливим для розробки ефективних стратегій, які допоможуть подолати ці бар'єри і сприятимуть інтеграції людей з інвалідністю в правову систему.

Окрім того, міжнародний досвід демонструє різноманітні підходи до забезпечення доступу до правосуддя для людей з інвалідністю, що включає як правові ініціативи, так і практичні рішення. Це дозволяє не лише поліпшити якість правосуддя для

цієї категорії осіб, але й забезпечити їхню участь у формуванні політики, що безпосередньо їх стосуються. Вивчення цих аспектів є критично важливим для розвитку справедливого та інклюзивного суспільства, яке відповідає сучасним стандартам прав людини.

Конвенція ООН про права людей з інвалідністю, прийнята в 2006 році, є першим юридично обов'язковим міжнародним документом, який зосереджує увагу на питаннях інвалідності як на важливому аспекті прав людини. Цей документ встановлює мінімальні стандарти, яких мають дотримуватися держави, щоб забезпечити ефективний доступ людей з інвалідністю до своїх громадянських, політичних, економічних і соціальних прав. Конвенція підкреслює, що інвалідність не є лише медичною чи соціальною проблемою, а питанням прав людини, що потребує комплексного підходу. Вона забороняє будь-яку дискримінацію стосовно людей з інвалідністю в усіх сферах життя, зокрема у доступі до правосуддя, освіти, медичного обслуговування та транспорту [1].

Факультативний протокол до Конвенції доповнює основний текст, надаючи можливість особам подавати скарги на порушення своїх прав, якщо їх права не були дотримані державами-учасницями. Цей механізм дозволяє людям з інвалідністю виявляти порушення та вимагати відшкодування через комітет, що розглядає такі справи. Завдяки цьому протоколу, люди з інвалідністю отримують більше можливостей для захисту своїх прав на міжнародному рівні, що спонукає держави до більш відповідального

ставлення до виконання своїх зобов'язань. Конвенція та її протокол разом становлять важливий крок у боротьбі за рівність, справедливість та інклюзію людей з інвалідністю у всіх аспектах життя.

В Україні доступ до правосуддя для людей з інвалідністю стикається з кількома серйозними проблемами. По-перше, недостатня фізична доступність судових установ залишається значним бар'єром. Багато будівель судів не облаштовані пандусами, ліфтами або іншими засобами, які б забезпечували комфортний доступ для людей на інвалідних візках. Ця проблема не лише ускладнює фізичний доступ до суду, а й формує негативне ставлення до судової системи в цілому, адже люди з інвалідністю можуть відчувати себе відкинутими та непотрібними в правовій системі [2].

По-друге, існують інформаційні та комунікаційні бар'єри, які обмежують можливості людей з інвалідністю в отриманні юридичних консультацій і підтримки. В Україні недостатньо інформації про права та процедури, пов'язані з правосуддям, доступної для осіб з обмеженими можливостями. Багато правових документів і процесів не адаптовані до потреб людей з інвалідністю, що ускладнює їхнє розуміння та реалізацію прав. Відсутність перекладачів жестової мови та інших спеціалізованих послуг також позначається на здатності цих людей захищати свої права.

По-третє, соціальні стереотипи та дискримінація в суспільстві можуть негативно впливати на ставлення до людей з інвалідністю з боку суддів і працівників правоохоронних органів.

Такі упередження часто призводять до недостатньої чутливості до потреб цих осіб, а також до знецінення їхньої позиції в судових процесах. Усе це створює додаткові труднощі для людей з інвалідністю, які намагаються отримати справедливість у суді. Щоб вирішити ці проблеми, Україні необхідно впроваджувати системні зміни, що забезпечать рівний доступ до правосуддя для всіх громадян, незалежно від їх фізичних можливостей [3].

Міжнародний досвід вирішення проблем доступу до правосуддя для людей з інвалідністю демонструє, що комплексний підхід і законодавчі зміни можуть суттєво покращити ситуацію. У багатьох країнах були запроваджені програми і ініціативи, спрямовані на усунення бар'єрів, як фізичних, так і інформаційних. Міжнародний досвід вирішення проблем доступу до правосуддя для людей з інвалідністю може стати важливим ресурсом для України. Одним із прикладів є Сполучені Штати Америки, де реалізуються різноманітні програми, спрямовані на забезпечення доступності судових установ. Законодавство, зокрема Акт про американців з інвалідністю (ADA), зобов'язує органи влади забезпечувати фізичну доступність всіх громадських будівель, включно з судами. В результаті, суди в США облаштовуються пандусами, ліфтами, а також інтегрують технології для людей з обмеженими можливостями, наприклад, системи для покращення слуху та інформаційні стенди з тактильними написами. Цей підхід демонструє, як зміни в законодавстві можуть суттєво покращити доступ до правосуддя [4].

У Великій Британії реалізована програма "Accessible Justice", яка має на меті забезпечення доступності судів для всіх категорій населення, включаючи людей з інвалідністю. Ця програма включає адаптацію судових приміщень, а також підготовку спеціальних навчальних курсів для суддів та працівників правоохоронних органів, які дозволяють їм краще розуміти потреби людей з інвалідністю. У Британії також активно використовують технології, такі як онлайн-системи для подачі позовів та електронна комунікація з судом, що значно спрощує доступ до правосуддя для осіб, які не можуть фізично відвідувати судові установи [5].

Отже, запровадження ефективних заходів для поліпшення доступу до правосуддя для людей з інвалідністю в Україні потребує комплексного підходу, що враховує специфіку потреб цієї групи населення. Першим кроком може стати проведення детального аудиту доступності судових установ. На основі результатів аудиту потрібно розробити план модернізації інфраструктури судів, щоб забезпечити їх доступність для всіх громадян. Другим важливим кроком є навчання працівників судової системи та правоохоронних органів. Регулярні тренінги з питань інклюзії, чутливості до потреб людей з інвалідністю та основ прав людини можуть суттєво поліпшити ставлення до цієї категорії населення. Тільки спільними зусиллями можна забезпечити рівний доступ до правосуддя для всіх громадян України.

Джерела:

1. Конвенція про права осіб з інвалідністю. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text

2. Варгуляк О. Г. Сутність та зміст права осіб з інвалідністю на доступність об'єктів і послуг. Чинники розвитку юридичних наук у ХХІ столітті : зб. наук. праць. Матеріали міжнар. наук.-практ. конференції (м. Дніпро, 1–2 листоп. 2019 р.). Дніпро : ГО «Правовий світ», 2019. С. 32–35.

3. Кувіла О.І. ДОСТУПНІСТЬ ПРАВОСУДДЯ ДЛЯ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ: ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТ. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції № 1. 2023. URL: http://apnl.dnu.in.ua/1_2023/4.pdf

4. International Principles and Guidelines on Access to Justice for Persons with Disabilities. URL: (<https://www.un.org/development/desa/disabilities/wp-content/uploads/sites/15/2020/10/Access-to-Justice-EN.pdf>)<https://www.un.org/development/desa/disabilities/wp-content/uploads/sites/15/2020/10/Access-to-Justice-EN.pdf>

5. Access to justice for persons with disabilities: From international principles to practice. URL: (https://www.biicl.org/documents/1771_access_to_justice_e_persons_with_disabilities_report_october_2017.pdf)https://www.biicl.org/documents/1771_access_to_justice_e_persons_with_disabilities_report_october_2017.pdf

Ключові слова: інклюзія, правосуддя, бар'єри, судова система, міжнародний досвід, державна політика, доступність, правова допомога.

БУРДЮЖА О.М.

Механізми цивільного захисту ЄС: історія становлення та розвитку.....332

Секція № 5

Захист прав найбільш вразливих груп населення

ДРАКОХРУСТ Т.В., КАМІНСЬКА К.

Захист прав вразливих категорій населення в умовах збройного конфлікту: виклики, стратегії перспективи..... 340

СЕМЕНОВА М.В., БЕЖАНОВА А.В.

Деякі аспекти розгляду спорів щодо захисту прав і свобод дітей під час дії в Україні воєнного стану345

КОНОНЕЦЬ О.М., РАШКІВСЬКА М. В.

Захист прав жінок в період збройних конфліктів.....353

БОЛЬШАКОВА О.В.

Зміни умов охорони праці жінок в умовах збройного конфлікту згідно діючого законодавства України359

ІВАНОВА Н.Г., СКАКУН В.О.

Порушення прав дитини під час збройних конфліктів (за матеріалами французького часопису Le nouvel observateur) 366

ФЕДОРОВА Т.С., КАРДЬЄВА О.В.

Роль миротворчих сил ООН у захисті прав дітей під час збройних конфліктів371

ФЕДОРОВА Т.С., ФІЛЕВСЬКА Є.

Захист прав жінок під час воєнних дій 375

ФЕДОРОВА Т.С., ЛИНЮК А.І.

Міжнародний досвід щодо доступу до правосуддя для людей із інвалідністю: бар'єри та шляхи їх подолання 380

TAYLOR A.V.

Overview of the mechanisms for protecting women's rights in Qatar 386

ДИМОВ К.Б.

Міжнародно-правові виклики стосовно надання гуманітарної допомоги біженцям та вимушеним переселенцям під час збройних конфліктів 392

ІВАХНЕНКО Є.О.

До дискусії про особливості захисту прав жінок в умовах збройних конфліктів крізь призму міжнародного права 399

БОНДАРЮК О.О.

Міжнародне викрадення дитини одним з батьків в умовах війни405